

Nr 496.

Av herr **Spångberg m. fl.**, i anledning av *Kungl. Maj:ts proposition, nr 209, med förslag till förordning om erkända arbetslöshetskassor m. m.*

Arbetslöshetsfrågan är vår tids mest brännande problem. Alla spådomar, som gjorts från borgerligt håll under de senaste åren om, att arbetslösheten skulle försvinna, att den vore av en tillfällig och övergående karaktär, har klart vederlagts av verkligheten själv. Den borgerliga teorin om att rationaliseringen och förbilligandet av arbetslönerna skulle lösa krisen och därmed även arbetslösheten har icke gått i uppfyllelse. Tvärtom, dess tillämpning håller på att leda mänskligheten in i en ohyllig katastrof.

Rationaliseringen med dess hänsynslösa utpressning av den levande arbetskraften eller dennas utbytande mot maskinerna, allt i syfte att för tjäna profit, har ej lindrat, långt mindre löst krisen eller avskaffat arbetslösheten. Fullföljandet av teorin om »den billiga arbetskraften» har ökat avstånden mellan produktionsresultat och köpkraft. Alltså skärpt krisen och frambringat än större arbetslöshet.

Någon tillförlitlig statistik över det verkliga antalet arbetslösa finns inte att tillgå. Vissa sannolikhetsberäkningar ger emellertid vid handen, att de arbetslösa antal i den kapitalistiska världen uppgår till omkring 50,000,000 människor.

Beträffande arbetslöshetens omfattning i Sverige gäller i ännu högre grad än i flertalet andra länder, att inga tillförlitliga siffror finnas att tillgå. Detta i främsta rummet beroende på att stat och kommun ofta helt lämnat de arbetslösa utan hjälp. Den tillförlitligaste arbetslöshetsstatistiken erhålles genom fackföreningarnas uppgifter. Rapporterna från fackförbunden utvisar större arbetslöshet än någonsin tidigare under den senaste tioårsperioden.

Arbetslöshetens stegring och växlingar under de senaste tio åren framgår av följande sammanställning, sid. 2, vilken upptager de arbetslösa inom fackföreningarna i förhållande till hela medlemsantalet.

Några bestämda siffror rörande det verkliga antalet arbetslösa här i landet kan ju ej erhållas genom fackförbundens rapporter. Dels finnas vissa brister i rapporteringen, dels är många arbetslösa icke fackligt organiserade och ingå därför ej i fackföreningarnas fackföreningsstatistik. Framför allt gäller detta den ungdom, som uppnått försörjningspliktig ålder men ej kommit in i produktionen.

Utgår man emellertid ifrån att fackförbundens arbetslöshetsstatistik ger en någorlunda riktig bild av arbetslöshetens omfattning i stort sett, måste de arbetslösa antal vid årsskiftet ha uppgått till närmare 300,000 personer.

	31/1	28/2	31/3	30/4	31/5	30/6	31/7	31/8	30/9	31/10	30/11	31/12
1923	20.5	19.4	18.0	14.9	10.7	9.8	9.1	8.6	8.0	8.2	9.3	14.1
1924	13.6	13.4	13.9	11.6	7.6	7.4	6.2	6.6	7.0	8.4	10.5	15.6
1925	14.8	13.6	12.0	10.8	8.2	8.2	7.6	7.7	8.5	10.1	11.8	19.5
1926	15.7	14.8	14.7	12.3	9.9	9.6	8.6	8.3	9.1	11.4	13.0	19.1
1927	16.3	15.6	14.1	12.3	9.9	9.4	8.3	7.9	8.4	10.4	12.8	18.6
1928	14.3	13.3	13.2	11.7	8.2	7.6	7.4	6.9	7.8	9.0	10.9	17.3
1929	14.8	14.6	13.7	11.4	7.7	6.8	6.3	6.1	6.7	8.2	10.1	16.3
1930	13.9	13.2	12.3	10.8	8.0	8.0	8.0	8.1	9.5	12.3	15.3	22.9
1931	20.2	18.7	19.4	17.1	13.2	12.4	11.8	12.8	13.4	16.4	19.3	26.5
1932	24.0	23.6	23.9	20.6	18.8	19.1	19.2	19.8	20.4	21.8	24.2	30.8

De från arbetsplatserna utestängda arbetslösa har fått föra en förtvivlad tillvaro. De åtgärder, som hittills vidtagits från svenska statsmaktens sida med anledning av arbetslösheten inom landet, visa på den mest hänsynslösa brutalitet mot de arbetslösa. Arbetslöshetskommissionen och dess underorgan ha alltid uppträtt som redskap åt arbetsköparna i dessas kamp att sänka arbetarnas levnadsstandard. De arbetslösa, som fått sysselsättning vid nödhjälpsförläggningarna, ha erhållit så usla löner, att de i många fall ej kunnat förtjäna till sitt eget uppehälle långt mindre lämna bidrag till sina familjer, som i mycket stor utsträckning tvingats att anlita den allmänna fattigvården. Därtill kommer att arbeten, som uppenbart skulle tillhöra den allmänna arbetsmarknaden, indragits under arbetslöshetskommissionen med dess svältpolitik.

Det är rena cynismen när denna arbetslöshetspolitik betecknas som »hjälpverksamhet». Även om vid igångsättandet av nödhjälpsarbeten för lägre löner än den öppna arbetsmarknadens det blir fråga om sådana arbeten, som eljest ej skulle komma till utförande förrän om något år, så är det ingen »hjälp» som därmed bringas de arbetslösa. Det är ungefär som man skulle tänka sig, att någon lever på förskott mot en hög ränta. Han får så mycket mindre att leva av. När i detta fall arbetet eljest skulle komma till utförande finns intet att få. Det har utförts förut för underbetalning. Det är uppenbart, att en arbetslöshetspolitik bedriven på detta sätt varken hjälper de arbetslösa eller minskar antalet arbetslösa. Däremot blir det ett stöd åt arbetsköparna i deras lönenedpressningspolitik, ett angrepp på hela arbetarklassen. Genom svälten tvingas dock massor av arbetare att söka denna »hjälp» för att undgå svältdöden. Men även de flesta, som söker denna förtvivlade utväg, utestänges helt från både arbete och understöd.

Denna arbetslöshetspolitik och den därmed jämsides pågående lönenedpressningen på den öppna arbetsmarknaden har bidragit till en sänkning av köpkraften och därmed till en skärpning av krisen och ytterligare stegring av arbetslösheten.

Arbetslöshetspolitiken måste därför ta sikte på att skapa arbetsmöjligheter och att löner därvid utbetalas, som bringar jämvikt mellan produktionsresultat och konsumtion. Arbetslösheten är ett organisationsproblem som bottnar i en felaktig organisation av samhällets ekonomiska och produktiva liv. Råvaror, maskiner och levande arbetskraft finnes i överflöd och de arbetslösa önska ingenting hellre än att erhålla arbete och därigenom utkomstmöjligheter.

Vilka fruktlösa ansträngningar de arbetslösa gjort för att erhålla sysselsättning framgår bland annat av rapporterna från de offentliga arbetslöshetsförmedlingsanstalterna. På 100 lediga platser har under senaste tioårsperioden inkommit följande antal ansökningar om arbete:

1923	346	308	231	165	135	146	141	140	126	129	191	195
1924	239	214	177	151	131	132	141	135	128	148	220	225
1925	296	256	207	166	157	159	162	156	154	172	246	226
1926	273	247	191	163	162	166	161	151	158	186	273	268
1927	293	258	208	171	168	161	150	148	143	170	242	243
1928	279	260	201	165	146	157	167	160	142	156	230	220
1929	241	215	174	150	134	135	137	135	127	148	202	203
1930	241	211	171	140	129	127	140	144	146	175	254	238
1931	222	232	191	194	164	187	198	201	197	257	413	343
1932	368	412	343	341	339	351	370	366	351	395	661	689
1933	569	565	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—

Arbetslöshetsförsäkringen kommer naturligtvis inte att lösa arbetslöshetsproblemet. Men då arbetslösheten är en frukt av samhällets organisatoriska missförhållanden, är det samhällets oavvisliga plikt att se till, att den arbetslöse och dennes familj erhåller hjälp vid iråkad arbetslöshet, att de därpå kan existera människovärdigt. Alla arbetslösa, vilka icke kan beredas sysselsättning, måste därför erhålla understöd genom en ordnad obligatorisk arbetslöshetsförsäkring under den tid arbetslösheten varar.

Under valrörelsen framförde det nuvarande regeringspartiet, socialdemokraterna, den uppfattningen, att det måste genomföras »en arbetslöshetsförsäkring, som förhindrar att hederliga medborgare under oförvållad arbetslöshet socialt sjunker mot botten.» I den nu framlagda propositionen har regeringen intagit en fullständigt motsatt ståndpunkt.

Beträffande *försäkringens omfattning* går propositionen ut på att samtliga arbetslösa skall utestängas från försäkringsrätt. De arbetslösa skulle alltså först in i produktionen för att erhålla rätt till försäkring, därefter hade medlemmen att erlägga minst 52 veckoavgifter inom loppet av tre år innan understödsrätt inträdde.

Vi anser att alla, som för sitt uppehälle är beroende av inkomst genom arbete, skall vara försäkrade till understöd i förhållande till dyrort och försörjningsplikt samt att understödet skall utgå under hela den tid ar-

betslösheten varar. Med dessa principiella synpunkter på frågan kan vi givetvis inte stödja den av regeringen framlagda propositionen.

I fråga om *kostnaderna för försäkringen* föreslås i propositionen, att dessa skall läggas på arbetarna med ett visst bidrag av staten. Arbetsköparna befrias helt från avgifter till arbetslöshetsunderstödet. Förslaget torde innebära en viss lättnad i kommunernas fattigvårdskostnader därigenom att personer, som erhöle understöd från arbetslöshetskassa, sluppe att i samma utsträckning anlita fattigvården. Men arbetslöshetsbörden komme att i än större utsträckning än hittills läggas på arbetarna genom att de genom medlemsavgifterna finge betala kostnaderna.

Kostnaderna måste läggas på de bärkraftiga. Vi anse att produktionen måste ordnas så, att därigenom beredes möjligheter för människorna att kunna leva. Omkostnaderna för arbetslöshetsförsäkringen måste därför läggas på arbetsköparna och staten, varvid de företagare med under 5,000 kronor taxerad inkomst, som ej använder över 10 arbetare, bör befrias från särskild avgift till försäkringen. Därigenom får man en naturlig ekonomisk grund för försäkringen i det att försörjningsproblemet sammankopplas med produktionen. Härav framgår även rätten till arbete och produktionens avkastning och understödet blir en ersättning för arbetaren medan han uteslängts från arbetsmöjligheter.

I propositionen bortses från denna rätt. Däremot föreskrives *skyldigheter att antaga anvisat arbete*. Härvid föreslås att den understödsberättigade medlemmen även är skyldig antaga blockerat arbete såvida blockaden kan anses strida mot kollektivavtal eller lagen om kollektivavtal. Vi fordra ej att den person, som direkt är indragen i konflikt, skall ha arbetslöshetsunderstöd, men vi förfäktar med bestämdhet den uppfattningen att den som icke direkt är indragen i konflikten är en tredje part i fråga om sin ställning till konflikten. De skulle ju icke ha blivit anvisade något arbete, försävt icke konflikt hade utbrutit. De skola här bli anvisade till strejkbryteriarbete inom ett yrke, inom vilket de kanhända aldrig haft någon anställning. De böra dock betraktas såsom varande icke-part i denna sak. De böra betraktas som det i verkligheten är, nämligen såsom stående utanför konflikten i fråga. De åtgärder, som regeringen här går in för att vidtaga med ifrågavarande personer, skulle göra dem till en bricka i arbetsköparens händer, till förmån för arbetsköparparten. En följd av detta skulle bli, att man så småningsom skulle kunna avstänga alla arbetslösa från understöd, därför att de nekade att taga strejkbryteriarbete.

Vi kan icke ge något som helst stöd åt en uppfattning, som går in för möjligheter att anvisa arbetslösa till strejkbryteriarbete.

Däremot anse vi att arbetslösas rätt till arbete kan förbindas med skyldighet att antaga arbete mot avtalsenlig lön i stället för understöd. Några sådana villkor för erhållande av understöd, som antagande av strejkbryteriarbete o. dyl., måste betecknas såsom orättvisa och obefogade.

Regeringens förslag är en oerhörd förfuskning av hela den idé, som måste ligga till grund för en arbetslöshetsförsäkring. Vår principiella ställning till denna fråga ha vi under flera år givit uttryck åt i de motioner, vi under flera år framburit.

I motsats till regeringen anse vi att alla ofrivilligt arbetslösa skola erhålla understöd genom arbetslöshetsförsäkring, samt att detta skall utgå så länge arbetslösheten varar. Principen i arbetslöshetsförsäkringen måste vara att ge de arbetslösa rätt att *leva* genom att de erhålla *möjlighet att leva*.

Med stöd av vad som här ovan anförts hemställa vi,

att riksdagen måtte besluta antaga följande

Förslag till lag om arbetslöshetsförsäkring.

Allmänna bestämmelser.

1 §.

Envar arbetare, som fyllt 16 men ej 67 år, är, där ej nedan annorlunda stadgas, enligt denna lag försäkrad till erhållande av ersättning vid arbetslöshet.

2 §.

I denna lag förstås med arbetare envar, som för sitt uppehälle är beroende av inkomst genom arbete.

3 §.

Kostnaderna för försäkringen bestridas, med bidrag av statsmedel, genom försäkringsavgifter, som erläggas av arbetsgivare.

4 §.

Försäkringen handhaves av socialstyrelsen under medverkan av de offentliga arbetsförmedlingsanstalterna.

Det åligger arbetsförmedlingsanstalt att i sin verksamhet enligt denna lag ställa sig till efterrättelse de anvisningar och föreskrifter, som meddelas av socialstyrelsen.

Om ersättning.

5 §.

För att arbetare i anledning av iråkad arbetslöshet skall äga rätt till ersättning enligt denna lag erfordras vid varje tidpunkt:

- 1) att han är arbetsför och oförhindrad att åtaga sig erbjudet arbete;
- 2) att han hos offentlig arbetsförmedlingsanstalt anmält sig såsom arbetssökande på sätt i denna lag stadgas men likväl ej erhållit lämpligt arbete.

Erbjudet arbete skall anses lämpligt allenast under förutsättning, att det motsvarar arbetarens krafter och färdigheter, är förenat med avlöning, som icke understiger den i arbetsorten vanliga avlöningen för sådant arbete, samt icke hänför sig till arbetsplats, där arbetskonflikt pågår.

6 §.

Till den, som frivilligt utan giltig anledning lämnat sitt arbete eller utan giltig anledning vägrar eller underlåter åtaga sig erbjudet lämpligt arbete, utgives icke ersättning enligt denna lag under två veckor, efter det sådant förhållande inträffat.

7 §.

Ej må någon tillgodonjuta ersättning enligt denna lag för någon dag med mindre han under näst föregående fjorton dagar varit arbetslös under sex dagar. Vid beräkning av karenstid må hänsyn ej tagas till arbetslöshet, som inträffat under tid, då av annan orsak än i denna paragraf sägs ersättning ej kunnat utgå.

Vad sålunda om iakttagande av karenstid föreskrivits skall ej äga tillämpning, då arbetslös, som uppbär ersättning enligt denna lag, erhåller arbete för kortare tid än 18 dagar eller på grund av sjukdom avstänges från ersättning samt omedelbart efter arbetets eller sjukdomens upphörande ånyo ansöker om ersättning.

8 §.

1 mom. Ersättning enligt denna lag utgår med ett för dag beräknat belopp, benämnt daghjälp. Därjämte utgår till vissa familjeförsörjare, enligt vad nedan sägs, ett likaledes för dag beräknat tillägg till daghjälp, benämnt familjetillägg.

2 mom. Familjetillägg utgår:

1) till daghjälsberättigad man:

a) för hustru eller husföreståndarinna; dock att om hustru eller husföreståndarinnan har regelbundet arbete för annans räkning och därav har en daglig inkomst, uppgående till mer än hälften av den daghjälp mannen erhåller, eller om hon själv uppbär daghjälp, intet tillägg för henne må beräknas;

b) för barn eller adoptivbarn under 16 år;

2) till daghjälsberättigad kvinna:

för barn eller adoptivbarn under 16 år, dock ej där hon är gift eller sammanlever med barnets fader samt denne uppbär daghjälp;

3) till daghjälsberättigad man eller kvinna:

för föräldrar, såframt den daghjälsberättigade lever i gemensamt bo med och huvudsakligen underhåller sådan anhörig samt denne ej själv uppbär daghjälp.

Har den daghjälsberättigade i fall, som avses i punkterna 1 och 2, vederligen icke, medan han var i arbete, väsentligen bidraget till underhål-

let av den, för vilken familjetillägg yrkas, må sådant tillägg icke beviljas, med mindre fråga är om försörjningsförhållande, som uppstått efter arbetslöshetens inträde.

9 §.

Daghjälpen och familjetillägg utgår enligt av socialstyrelsen utarbetade dyrtorsgruppering med följande belopp:

Ortsgrupp	Daghjälpen i kronor	Familjetillägg i öre per familjemedlem
I	2.35	50
II	2.70	60
III	3.05	70
IV	3.40	80
V	3.75	90
VI	4.10	100

10 §.

Ersättning enligt denna lag utgår icke till någon för söndag eller för dag, för vilken han åtnjuter avlöning.

Har arbetslös någon dag utan giltig anledning underlåtit fullgöra honom enligt 16 § åliggande anmälningsskyldighet, utgives icke ersättning till honom för nämnda tid.

Familjetillägg utgår allenast för dag, för vilken daghjälp utgives.

11 §.

Har arbetare på grund av driftsinskränkning vid företag, där han är anställd, arbete ett mindre antal dagar i veckan än vid full drift är vanligt, vare han berättigad till ersättning enligt denna lag för de dagar han är utan arbete, dock allenast om och i den omfattning arbetsförtjänsten och ersättningen sammanlagt för vecka ej med 30 procent överstiger vad han skulle uppburit i ersättning för veckan, därest han varit fullständigt arbetslös.

Om försäkringsavgifter.

12 §.

För tid, under vilken arbetare användes till arbete, skall erläggas försäkringsavgift av en krona beräknad för arbetare och arbetsvecka.

Försäkringsavgift erlägges av arbetsgivare, som i sin verksamhet använder arbetare i sådan omfattning, att de motsvara ett antal av minst tio i genomsnitt för kalenderår till fullo sysselsatta arbetare.

Försäkringsavgift erlägges även i de fall, då arbetareantalet understiger tio såvida företagarens taxerade årliga inkomst uppgår till 5,000 kronor.

Försäkringsavgiften erlägges på tid och sätt som av Konungen bestämmes.

13 §.

Försäkringsavgifterna ingå till en fond, vilken förvaltas av statskontoret i samråd med socialstyrelsen enligt de grunder, som fastställas av Konungen.

Om sökande av ersättning samt dess utbetalande.

14 §.

Arbetslös, som önskar erhålla ersättning enligt denna lag, har att personligen ingiva skriftlig ansökan därom å kontor eller hos ombud för offentlig arbetsförmedlingsanstalt. Vid ansökningen skola fogas intyg rörande arbetslösheten, arbetsbetyg om sådant finnes, eller, där fråga är om ersättning på grund av minskad arbetstid, intyg från arbetsgivaren utvisande antalet arbetsdagar och arbetsförtjänst för vecka, ävensom sådana uppgifter angående familjeförhållanden, som äro erforderliga för prövning av frågan, om familjetillägg skall utgå.

15 §.

Ansökan om ersättning prövas av arbetsförmedlingsanstalts huvudkontor. Ingives ansökan till anstalts avdelningskontor eller ombud, skall kontoret eller ombudet till huvudkontoret översända ansökningen med därvid fogade handlingar tillika med eget yttrande i ärendet.

16 §.

Arbetslös, som ansökt om ersättning, är pliktig att en gång i veckan å kontor eller hos ombud för offentlig arbetsförmedlingsanstalt personligen anmäla sig såsom arbetssökande. Är den arbetslöse avlägset boende eller föreligger annan omständighet, som skulle göra den sålunda stadgade skyldigheten särskilt betungande för honom, äge arbetsförmedlingsanstalt för vissa dagar befria den arbetslöse från skyldigheten att personligen anmäla sig samt föreskriva, vad han i stället har att iakttaga, för att anmälningsskyldigheten må anses fullgjord.

17 §.

Ersättning utbetalas veckovis i efterskott genom det kontor eller ombud för offentlig arbetsförmedlingsanstalt, hos vilket den arbetslöse ingivit ansökan enligt 14 §. På begäran av den ersättningsberättigade må dock arbetsförmedlingsanstalts huvudkontor, när särskilda skäl föreligga, medgiva, att utbetalning sker genom annat kontor eller ombud för sådan anstalt än nu sagts.

Arbetsförmedlingsanstalts huvudkontor skall månadsvis till socialstyrelsen ingiva uppgift angående det belopp, som beräknas komma att under nästföljande månad åtgå för utbetalning av ersättning genom anstaltens kontor och ombud. Socialstyrelsen har att med ledning av denna upp-

gift hos statskontoret göra framställning om utbetalning till huvudkontoret av nödiga medel. Vid fall av behov må särskilda förskott i enahanda ordning lämnas.

18 §.

Har ersättning tillerkänts arbetslös och finner arbetsförmedlingsanstalts avdelningskontor eller ombud, genom vilket utbetalningen av ersättning äger rum, att på grund av sedermera inträffad omständighet ersättning icke bör utgå i enlighet med det meddelade beslutet, skall kontoret eller ombudet omedelbart göra anmälan därom till huvudkontoret, som har att pröva frågan. Vad nu sagts skall dock icke äga tillämpning, där fråga är allenast om underlåtenhet från den arbetslöses sida att fullgöra i 16 § föreskriven anmälningsskyldighet.

19 §.

Socialstyrelsen äger efter framställning av arbetsförmedlingsanstalts huvudkontor tillerkänna visst eller vissa av anstaltens avdelningskontor befogenhet att på egen hand pröva och avgöra frågor, som enligt 15 eller 18 § skola avgöras av anstalts huvudkontor.

Särskilda bestämmelser.

20 §.

Arbetsgivare vare pliktig att, när någon hos honom anställd arbetare lämnar sitt arbete, på begäran till denne överlämna intyg enligt formulär, som fastställs av socialstyrelsen, utvisande den tid, anställningen varat, och orsaken till att den upphört.

Tillämpar arbetsgivare vid sitt företag inskränkt arbetstid, sålunda att denna pågår ett mindre antal dagar i veckan än vid full drift är vanligt, åligger honom att till arbetare, som ämnar å nu angiven grund anhålla om ersättning, på begäran utfärda intyg, utvisande antal dagar i veckan, arbetaren har sysselsättning, samt hans arbetsförtjänst.

21 §.

Rätt till ersättning enligt denna lag kan icke överlåtas och må förty icke tagas i mät.

22 §.

Konungen äger, under förutsättning av ömsesidighet, ingå överenskomelse med främmande stat om tillämpning av denna lag eller den främmande statens lag i fall, då arbetsgivare i den ena staten inom den andra bedriver verksamhet, som avses i denna lag.

23 §.

De närmare föreskrifter, som, utöver vad denna lag innehåller, finnas erforderliga för försäkringens genomförande, meddelas av Konungen eller efter Konungens bemyndigande av socialstyrelsen.

Om besvär.

24 §.

Över beslut av arbetsförmedlingsanstalts huvudkontor rörande tillämpningen av någon i denna lag given bestämmelse må klagan föras hos socialstyrelsen genom besvär, vilka skola ingivas till huvudkontoret eller i betalt brev med allmänna posten vara till kontoret inkomna senast å femtonde dagen från den dag, klaganden erhöll del av beslutet. Huvudkontoret skall skyndsamt till socialstyrelsen översända besvären tillika med eget yttrande över desamma.

Har avdelningskontor tillerkänts befogenhet, som i 19 § sägs, gälle i fråga om klagan över dess med stöd av sådan befogenhet meddelade beslut vad i första stycket stadgas om klagan över beslut av huvudkontoret.

Socialstyrelsen äge, ändå att klagan icke förts, till prövning upptaga beslut, som i första och andra stycket sägs.

Socialstyrelsens beslut meddelas kostnadsfritt.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1934.

Stockholm den 20 april 1933.

Aug. Spångberg.

Verner Karlsson.

K. Kilbom.

Nils Flyg.

Edoff Andersson.

Viktor Herou.
